

SVENS BIBELOVERSIGT – FØRSTE MOSEBOG

Bogens hvem, hvad, hvor:

Forfatter:

Moses – primær forfatter og redaktør med senere tilføjelser af andre redaktører (se fx 12:6; 14:14; 36:31).

Moses, som prins oplært ved det Egyptiske hof med adgang til skoling og historiske og politiske arkiver. Moses kan meget vel have bearbejdet israelitiske overleveringer, heltehistorier og slægtstavler samt fået åbenbaringer direkte fra Gud (fx 1 Mos 1-3).

Tidspunkt:

Jf. 1 Kong 6:1 (år 966 f.Kr.) har Moses skrevet Israels begyndelses historie i midten af det 15. årh. f.Kr. delvist i Egypten, delvist under ørkenvandringen. 1 Mos slutter under Hyksos dynastierne af Faraoer (1710-1570 f.Kr.) ca. 200 år før Moses blev født.

Motiv:

Som Israels første leder giver Moses folket forklaring på deres baggrund som slavefolk i Egypten og deres sammenhæng med de andre folkeslag omkring dem. 1 Mos dækker over en længere tidsperiode end resten af Bibelen tilsammen.

Bogens opbygning:

1-11	Urhistorie:
1:1-1:25	Gud skaber alt
1:26-2:25	Skabelsen af mennesket
3:1- 3:24	Mennesket fristes og gør oprør mod Gud
4:1-5:32	Adam og hans efterkommere
6:1-9:29	Syndfloden og livets nye begyndelse
10:1-11:9	Jordens folkeslag
11:10-11:32	Sems og Teras slægter
12-50	Israels patriarkers historie:
12:1-25:18	Historien om Abraham
12	Abrams kald
13-14	Abram & Lot
15-17	Guds pagt med "Abraham"
18-19	Sodomas ødelæggelse og Lots skæbne
20-22	Isak er pagtens søn
23	Saras død
24	Isak gifter sig med Rebekka
25:1-11	Abrahams sidste år
25:12-18	Ismaels slægt
25:19-28:9	Historien om Isak
25:19-34	Isaks sønner

26	Isak imellem nabofolkene
27	Isak bedrages til at velsigne Jakob
28-35	Historien om Jakob
28:1-29:14	Jakob flygter til Laban
29:15-30:24	Jakobs hustruer og børn
30:25-33:17	Jakob rejser tilbage til Kanaan
33:18-35:29	Jakob bosætter sig i Kanaan og Isak dør
36	Esaus slægt
37-50	Historien om Jakobs sønner
37	Jakobs yndlings søn, Josef sælges som slave
38	Juda og hans sønner
39	Josef slave og fange i Egypten
40-42	Josef som fyrste i Egypten
43-46	Josef forliges med sine brødre
47-50	Jakobs og Josefs sidste år i Egypten

Bogens indhold:

1 Mos sætter Israels historie i verdenshistorisk perspektiv og giver fundamental viden om skabelsen af universet, årsag til godt og ondt i verden, om folkeslagene og deres sprog og om Israels specielle kald. Det er komprimeret historie.

Mos 1-11 giver et verdenshistorisk overblik, men den største interesse samler sig om Israels udvælgelse til at være Guds folk og redskab i verden. (1 Mos 12-50).

I. Urhistorie 1 Mos 1-11.

Forklarer Israel om hvorfor verdenstilstanden er, som den er, og hvem den Gud er, som har givet Israel dets løfter og kald. Derudover hvem mennesket er i forhold til resten af skaberværket. Han er "homodivinus" – mennesket skabt i Guds billede.

Historien om Adam og Eva, menneskehedens forældre, deres afkom og opdeling af menneskeslægten i to linier, - en verdslig linie (Kains) og en guddommelig linie (Sets).

Om syndefaldet og menneskets tiltagende ondskab, der ender med Guds altomfattende dom i syndfloden.

Syndefaldet sætter scenen for Bibelens store drama om hvordan Gud vil genoprette forholdet til denne oprørske menneskehed og bringe den ud af dens håbløse tilstand af synd og død.

I denne bog berettes om det satanisk inspirerede oprør og samtidig om Guds nådige frelsesplan. Frel-

sesplanen handler om, hvordan Gud dømmes synd, men samtidig formår retfærdigt at tilgive synderen.

II. Udvælgelsehistorie 1 Mos 12-50.

Israels oprindelse. Patriarkerne, Israels stamfædre og deres personlige forhold til Gud. Karakteriseret fra Guds side af løfter om "Land" og "Afkom".

Gud ønsker at gøre disse mænd og deres familier til sine repræsentanter blandt mennesker. Fra patriarkerne side skal pagtsforholdet karakteriseres af personlig tillid og lydighed mod Gud.

Abraham – kendetegnet ved troslydighed (1 Mos 22:12).

Isak – kendetegnet ved guds frygt "Isaks Rædsel" (1 Mos 31:42,53).

Jakob – kendetegnet ved en der forvandles af Guds nåde. Jakob bliver til Israel "Guds prins".

Jakobs 12 sønner – kendetegner den første opfyldelse af Guds løfte om at gøre patriarken til et folk. 70 af dem flytter ned til Egypten.

Josef – kendetegner hvordan Gud bringer noget godt ud af forfærdelige omstændigheder 1 Mos 50:20.

Bogens temaer:

1 Mos giver mennesker den fundamentale forklaring på de store spørgsmål i livet: - Hvor kommer vi fra? - Hvor skal vi hen? - Hvorfor er der lidelse og død? - Hvad er ondskab? - Hvad er meningen med livet?

Den giver en klar monoteistisk forståelse af Gud. Han er det eneste evige og uskabte væsen. Han er personlig, han er skaberen og opretholderen, og den som alle moralske væsener står til ansvar overfor. 1 Mos 1:1 slår fast, at alt andet end Gud er skabt, dvs. alle andre livsformer og materier er ikke evige.

Den fortæller om syndens uhyggelige effekt; og hvorfor mennesket bør stole på og adlyde Gud. Han er kærlig, retfærdig, hersker over alt og alle, og overstyrrer verdenshistorien såvel som den enkeltes livsforløb.

Han er den ultimative dommer og frelser. Alle advares om, at Gud afskyr synd, og at han vil tilintetgøre dens frygtelige magt igennem hans retfærdige harmes dom.

Døden er tegnet på Guds dom (1 Mos 2:17). Den åbenbarer Guds nåde. Han udvælger og fører mennesker ind i sin frelsesplan.

Bevidst udelukker Gud alle menneskelige fortrin, som kan gøre fortjent til hans nåde. Fx udvælger Gud bevidst imod gængs kultur den yngre søn frem for den ældre (Set ikke Kain, Sem ikke Jaffet, Isak ikke Ismael, Jakob ikke Esau).

Gud tager altid initiativet til at opsøge menneskene og opsøger dem på trods af deres åbenlyse moralske svigt og svagheder (se Abram, Isak, Jakob).

På trods af menneskers syndighed tilbyder Gud, at de kan komme ind i et evigt pagtsforhold til ham på baggrund af et blodoffer (1 Mos 4:4-5). Gud kalder mennesker til at leve i hans moralske skabelsesorden, men giver dem frihed til selv at træffe deres valg. Han gør det fuldstændigt klart, at som forvaltere af hans skaberværk, vil de stå til ansvar overfor ham.

1 Mos forklarer, hvorfor mennesket både gør godt, skabt i Guds billede. (1 Mos 1:28) og gør ondt, bevidst gør oprør mod Guds bud, (1 Mos 3:11). Hvorfor mennesket har en trang til at underlægge sig og kontrollere skaberværket (1 Mos 1:28) samt giver rammerne for sandt ægteskabeligt samliv (et monogamt, heteroseksuelt og bindende forhold mellem én mand og én kvinde).

Baggrundsinformation:

1 Mos historie:

1-11 Urhistorie fra verdens begyndelse (?) til ca. år 2000 f.Kr.

12-50 Patriarkerne historie ca. 2000-1750 f.Kr.

Før mennesker nedskrev deres historie, blev historien givet videre fortrinsvis gennem helteberetninger og "slægtstavler".

Samme mønster findes i dag blandt naturfolk. Denne historieoverlevering kendetegnes bl.a. ved en utrolig evne til at huske og ved en nøjagtig gengivelse af præcise detaljer.

Sammenlignet med andre urhistorier er den bibelske urhistorie præget af enkelthed, med meget få overnaturlige elementer og bemærkelsesværdigt fravær af mytologiske fantasier.

Det er interessant, at der er mange specifikke detaljer gemt i flere folkeslags urhistorier, som bekræfter Bibelens detaljer (skabelsen, tilstedeværelse af en åndelig verden, syndflod, høj levealder, sammenlignelige slægtstavler og geografi).

1 Mos er en bog om Guds handlinger, ikke en videnskabelig bog. Den forklarer fortrinsvis, hvorfor ting er sket mere end, hvordan de er sket.

Den er skrevet så mennesker i selv meget primitive samfund kan forstå dens budskab, og er derfor meget enkel i sin fortælling. Selvom den er enkel, betyder det ikke, at den er unøjagtig eller usandfærdig.

Moderne videnskabsteorier vedrørende jordens alder, de første menneskers levealder, menneskehedens oprindelse og syndflodens udbredelse, anfægter til dels, men bekræfter også samtidig Bibelens fortælling.

Hvis Gud er, som Bibelen beskriver ham, så er der ingen grund til at betvivle Bibelens beretning – den er hverken fantasifuld eller uvirkelig.

Mosebøgerne beretter virkelige hændelser om virkelige mennesker. De er skrevet på deres egen måde. De er ikke interesserede i begivenheder for deres egen skyld, men for hvad de åbenbarer om Gud og hans vilje. De bygger på udvalgt materiale og koncentrerer sig om enkeltpersoner og familier og ikke om store nationale begivenheder.

Samtids-historier og arkæologien bekræfter de levevilkår, som de bibelske beretninger beskriver, og derfor kan vi regne dem for sandsynlige. (Egyptisk og mesopotamisk historie bekræfter Bibelens detaljer. Arkæologien kan bekræfte Bibelens detaljer om fx bygge-redskaber, jura og samfundsvaner og viser, at de nøjagtigt passer ind i bronzealderen i "frugtbare halvmåne").

Moderne bibelkritik giver et alternativ til Moses' forfatterskab. Kritikken kan nu påvises at være en meget forenklet og fejlagtig opfattelse af, at Mose-bøgerne bygger på flere usammenhængende kilder.

I troen på at der ikke fandtes skrift på Moses' tid, har man påstået, at Mosebøgerne er en sammen-skrivning af disse forskellige kildematerialer, og at de først blev udgivet mindst 500-1000 år efter Moses. Kildetrikken har ingen beviser for dens påstande, og har sit udgangspunkt i en nu forældet evolutions-teori om religioner.

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

5 Mosebøger – giver grundlaget for resten af Bibelens bøger.

1 Mos fortæller Moses sine landsmænd, hvorfor de er slaver i Egypten, hvorfor Gud har udvalgt dem, og hvorfor de skal føres til Kanaans land. Gud har udvalgt

dem som sit folk og vil give dem dette land i midten af datidens civilisationer, for at de kan være hans redskab til at velsigne verden.

Moses forklarer dem, hvem Gud er, og hvordan Gud ønsker, at de skal leve i pagtsforholdet til ham.

1 Mos og Guds frelsesplan:

Gud skaber mennesket til at forvalte hans skaberværk.

Gud advarer dem om ikke at gøre oprør mod hans vilje, fordi konsekvenserne af dette oprør vil bringe døden og lidelsen ind i skaberværket.

Gud udtaler sin dom over åndsmagten Djævelen, og han lover, at han gennem et udvalgt drengebarn (1 Mos 3:15 afkom – hebr. "sæd", hankøn) vil tilintetgøre Djævelen.

Gud peger på blodoffer, som måden hvorpå han vil forlige sig med syndere (1 Mos 3:21; 4:3-7; 8:20-22; 15:7-18; 22:1-14).

Gud viser sin retfærd og nåde imod Noa og Lot, men sin vredes-dom imod oprørske mennesker ved syndfloden, ved i Babel at forvirre deres sprog, samt ved at udrydde særskilt onde byer som Sodoma og Gomorra.

Gud viser sin nåde ved at udvælge enkeltpersoner, Abraham, Isak og Jakob og deres afkom og ved at føre dem ind i et pagtsforhold til ham. Hans mål igennem denne udvælgelse er at bringe sin nådes velsignelse ud til alle folkeslag (1 Mos 12:1-3; 18:18; 22:18; 26:4; 28:14).

Gud opretter en pagt med mennesker for at beskytte, velsigne og knytte dem til sig i et levende forhold (1 Mos 6:18; 9:19-17 med Noa, 1 Mos 12:1-3; 15:7-21; 17:6-14 med Abraham, 1 Mos 26:2-7 med Isak, 1 Mos 28:12-22 med Jakob).

Jesus i det Gamle Testamente:

1 Mos og løfterne og detaljerne om den kommende frelserskikkelse:

Guds skabende ord 1 Mos 1:1 viser sig at være Jesus, Guds ord, Joh 1:1-4.

Gudsmennesket Adam er tegn på Jesus som den nye og sidste Adam, 1 Kor 15:45.

Guds løfte, at kvindens sæd vil knuse slangens hoved (1 Mos 3:15). Det er et drengbarn der vil frelse, (Matt 1:23; Hebr 2:14). Temaet udvikles i 1 Mos 12:3; 21:12; 22:18; 26:4; 28:14.

Juda udpeges som den udvalgte stamme 1 Mos 49:9-10 (Matt 1:1-17; Åb 5:5). (Se Messias og æslet, Zak 9:9; Matt 21:1-11)

Mennesket skabt i og derefter bandlyst fra Edens have (1 Mos 2:8-9; 3:24), og ved frelsen ført tilbage til Guds paradis (Åb 22:1-2).

Arken der beskytter mod syndfloden, (1 Mos 8:7). Symboliserer Jesu stedfortrædende død og opstandelsesliv der beskytter troende mod Guds dom, (Es 32:2, 1 Pet 3:18-22).

Melkizedek, (1 Mos 14:19-20), præstekongen fra Salem der symboliserer Jesu præsteorden, (Sl 110:4, Hebr 7:1-4).

Isak, løftets søn der ofres på Morijabjerget ved Jerusalem, (1 Mos 22:1-19; 2 Krøn 3:1), symboliserer Gud Faders ofring af Sønnen som stedfortrædende offer i syndige menneskers sted, (Joh 3:16).

Jakob ser en stige forbinde himlen og jorden, (1 Mos 28:12). Dette symboliserer Jesus som mellemmand mellem Gud og menneske (Joh 1:51, 1 Tim 2:5).

Josef den afviste bror bliver Israels og verdens frelser, (1 Mos 37-50) symboliserer Jesus som verdens frelser, Joh. 1:12.

”Herrens engel”, budbringer (1Mos 16:7-13; 18:1-33). Dette udtryk beskriver til tider et væsen af guddommelig karakter, der udtrykker Guds helt specielle nærvær. Det tyder på at være Jesus i før-inkarnations-skikkelse, Joh 8:56-59.

Bogens mest kendte afsnit:

- 1-2** Skabelse af universet og af mennesket
- 3** Syndefaldet
- 6-9** Syndfloden
- 11** Babelstårnet
- 12** Abrahams kald
- 15** Abrahams retfærdiggørelse ved tro
- 22** Ofringen af Isak, løfternes søn
- 32** Jakobs brydekamp med Gud
- 41** Josefs drømme